

GRUPURI DE REZISTENȚĂ SOVIETICĂ DIN RAIOANELE DE NORD ALE REPUBLICII SOVIETICE SOCIALISTE MOLDOVENEȘTI, ÎN PERIOADA ANILOR 1944-1953

Nicolae PUNGA, student, Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Conducător științific: **Virgiliu BÎRLĂDEANU**, dr., conf. univ.

Abstract: *The polity promoted by the totalitarian-communist regime, such as organized starvation, forced collectivization, mass deportations-caused widespread dissatisfaction among the population of the RSSM, resulting in demonstrations against the existing regime. As a result, anti-soviet groups were created in the RSSM whose main goal was the liberation of Bessarabia from the Soviet occupation. Among the most well-known anti-soviet resistance groups in the RSSM stand out: Archers of Stephen the Great, Sword of Justice, Black Army, Agrarian Democratic Party. The anti-soviet resistance in Bessarabia, later the RSSM, is an important subject of investigation in the Republic of Moldova which must be researched in as much detail as possible.*

Keywords: *totalitarian-communist regime, RSSM, anti-soviet resistance.*

Introducere

Un subiect important de investigare în Republica Moldova este „Rezistența Antisovietică” în Basarabia, ulterior R.S.S.M.. Tema este una actuală de cercetare. Mulți oameni nu au fost de acord cu „Regimul Sovietic” instituit pe meleagurile noastre în 1940 și reinstalarea regimului în 1944/1945. Ca rezultat s-au creat mișcări/grupuri de rezistență care aveau ca scop principal – „izgonirea regimului sovietic”. Acest articol, cuprinde cauzele principale ale rezistenței antisovietice și în mod special – grupurile de rezistență sovietică din raioanele de nord ale Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, în perioada anilor 1944-1953.

I. Cauzele rezistenței antisovietice:

Potrivit sursei [1], se analizează următoarele cauze ale rezistenței antisovietice: Politica promovată de autoritățile sovietice: teroarea, foametea organizată, colectivizarea forțată, deportările în masă – au provocat nemulțumiri largi

în rândurile populației din Basarabia, soldându-se cu manifestări împotriva regimului existent.

Elita cultural-politică, demonstrând conștiința națională, a luptat pentru renașterea națională și respectarea drepturilor basarabenilor în cadrul U.R.S.S..

Totodată, trebuie de menționat faptul că în perioada sovietică era foarte dificil de organizat manifestări împotriva regimului existent, deoarece era instaurat un control rigid al acțiunilor oamenilor și erau reprimare de către miliție și organele de partid, în caz că acestea apăreau.

Originile terorii

Teroarea sovietică a fost un factor principal care a dus la crearea „grupurilor de rezistență în R.S.S.M., dar „Cum se explică ca noțiune – „teroarea sovietică” și de unde se trag originile acesteia? Articolul analizat [2] ne informează că noțiunile da „represiune”, „teroare”, precum și alte cuvinte care desemnează sistemul represiv sovietic, au fost termeni cu referință la politica internă în faza incipientă de existență a statului sovietic, reflectând faptul că „dictatura proletariatului” trebuia aplicată viguros pentru a suprima rezistența claselor sociale „antagoniste” proletariatului. Această frazeologie a fost treptat eliminată după destalinizare, dar sistemul de persecuție pentru opiniile politice și activitățile contrare regimului a rămas în picioare până la dizolvarea Uniunii.

Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele acestuia pentru Basarabia

Cum s-a instaurat regimul sovietic în Basarabia aflăm din mai multe surse, una din ele este cartea „Rusia și separatismul transnistrean în Republica Moldova”, autorul acesteia fiind istoricul Octavian Țăcu, care ne informează că între 26 și 28 iunie 1940, România a primit două note ultimative din partea Uniunii Sovietice, prin care se cerea evacuarea administrației civile și retragerea armatei române de pe teritoriul dintre Prut și Nistru și din nordul Bucovinei. În cazul în care retragerea nu s-ar fi făcut în termenul impus de patru zile, România era amenințată cu războiul. Aceste evenimente s-au produs într-un context geopolitic mai larg, în care, prin Pactul expansionist Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, Germania nazistă și Uniunea Sovietică își împărțiseră, în mod imperialist, sferile de influență teritorială în Europa Răsăriteană. După ocuparea Basarabiei, prin decizia Sovietului Suprem al URSS don 2 august 1940, era formată RSS Moldovenească prin alipirea Basarabiei la RASSM, dar nu în integritatea lor. În componența noii republici intrau doar șase județe din cele nouă ale Basarabiei și doar șase raioane din cele paisprezece ale RASSM.

Potrivit sursei [4], dacă ascultăm cu atenție, vom înțelege că regimul sovietic din momentul ocupării Basarabiei va complica situația.

Situația Basarabiei a devenit una tragică chiar din primele ore, nu zile ale ocupației pentru că s-au operat asasinările sporadice în plină stradă, oamenii au fost condamnați la diferite termene de închisoare și au fost internați în lagăre de concentrare pentru niște crime inventate de sovietici. În 15 august 1940, este pusă în aplicare o lege sinistă sovietică cu privire la exproprierea acelor categorii de

persoane înstărite, de mari întreprinderi, de fabrici, de restaurante, hoteluri este prima spoliere cumplită de care se dedă regimul sovietic de ocupație în raport cu poliția. Pe 26 august 1940, este pusă în aplicare o altă operațiune sinistă cu referire la mobilizarea la munci forțate atât românii, cât și minoritarii au căzut pradă acestei ademeniri foarte iscusite la care s-au dedat responsabilii care mergeau prin satele basarabenilor dar și în Ținutul Herța și Bucovina, oamenii fiind ademeniți ca să accepte să facă școala de meserii și li se spunea că „dacă vor face școala de meserii atunci vor avea un salariu mult mai mare de cât îl aveau în momentul de față...așa au căzut pradă acestei naivități...acești bieți oameni au plecat dintr-o regiune sudică...dincolo de Ural...de cercul polar în condiții unei Siberii cu geruri năprasnice, mai jos de 50° și dislocați în niște barăci confecționate din bârne cu o alimentație aproape inexistentă, sufereau de subnutriție, de inaniție, toți acești sinistrați, năprasnici au avut parte de un destin tragic dramatic.

Reinstalarea Regimului Sovietic în Basarabia(1944/1945)

Istoricul Ion Țurcanu în cartea sa – „Moldova Antisovietică” a abordat pe larg subiectul „rezistenței antisovietice”, citind această carte, suntem capabili să cunoaștem despre „grupuri de rezistență”, dar și cauzele rezistenței. Spre exemplu – în a doua jumătate a anului 1944, la sfârșitul războiului antihitlerist, în Basarabia este reinstalat Regimul Sovietic. În acest context, nemulțumirea țăranilor pornea chiar de la dezastrul total al agriculturii, provocat de comuni-zarea ei forțată, dar bineînțeles, și drept urmare a războiului, deși agricultura, în general, și gospodăriile țărănești încă „necomunizate”, în special, se aflau în permanență în pragul dezastrului total, ocupanții au impus țăranilor un regim de corvezi fiscale și de dări în natura insuportabilă. Lucrătorii de partid și ai Sovietelor organizau brigăzi speciale pentru razii de jaf prin sate. Urmarea firească a jafului practicat de sovietici în Basarabia a fost o foamete înspăimântătoare, așa cum nu avuse loc în ținut niciodată.

Cartea lui Anatol Țăranu – „Foametea în Moldova sovietică (1946-1947)” ne informează pe larg despre foametea pe care au îndurat-o mulți în R.A.S.S.M. în mod detaliat, spre exemplu urmărind următoarea informație cu privire la seceta care sa marcat în 1946-1947:

Notă informativă: cu privire la majorarea ajutorului alimentar suplimentar pentru populația RSS Moldovenești adresată secretarilor CC al PC(b) al Moldovei(sfârșitul lui februarie 1947).

În ultimii doi ani la rând, Republica Moldovenească a trecut printr-o secetă nemaipomenită. În anul 1946 circa 320 de mii de hectare de semănături de culturi cerealiere și leguminoase pentru boabe au pierit complet, iar de pe suprafața rămasă de cereale a fost obținută o recoltă mizeră. În aceeași stare au ajuns semănăturile de floarea-soarelui, porumb, legume și alte culturi potagere. În consecință, gospodăriile țărănești de pe malul drept al Nistrului au ajuns, în majoritatea lor, într-o situație extrem de dificilă – absolut fără grâne și alte resurse alimentare, precum și fără furaje pentru sectorul zootehnic.

Colectivizarea: Procesul de colectivizare în RSSM avea ca rol sporirea producției agricole prin controlul acesteia de către stat. Produsele cerealiere erau predate statului, iar țăranii erau impuși să plătească impozite pentru progresia industriei.

Deportările: Deportările din Basarabia și Nordul Bucovinei au fost o formă a represiunii politice puse în practică de autoritățile sovietice. Au existat trei valuri de deportări ale populației din Basarabia și Bucovina de Nord. Cu toate acestea, acțiuni de strămutare a basarabenilor și bucovinenilor au avut loc și între cele trei valuri.

Consecințele represiunii sovietice

Despre consecințele represiunii sovietice ne informează iarăși sursa – [https://moldova.europaliberă.org/a/sub-seceră-si-ciocan-tipologia-comunismului-sovietic-\(iv\)/30644483.html](https://moldova.europaliberă.org/a/sub-seceră-si-ciocan-tipologia-comunismului-sovietic-(iv)/30644483.html). Estimările pentru numărul de victime înregistrate în Uniunea Sovietică sunt între 3,5 milioane (cele mai critice, cum este istoricul comunist belgian Ludo Martens) și 60 de milioane. Autorii „Cărții Negre a Comunismului (ed. St. consideră că victime ale terorii comuniste în Uniunea Sovietică au fost 20 milioane de persoane, iar în Europa de Est circa un milion. Numărul victimelor comunismului din teritoriul RASSM și RSSM, constituie circa 400 mii de persoane, dintre care 52% au murit de foamete (în 1932-1933, 1946-1947); 20% au fost deportate în Siberia și Kazahstan (în 1930-1933, 1941, 1949, 1951); 23% duși la muncă forțată și 3% (calcul personal – n.a.), executate sumar în timpul Marii Terori, rezistență anti-sovietică (1944-1952). După moartea lui Stalin, suprimarea și represiunile au fost reduse drastic și a luat forme noi.

II. Grupuri de rezistență antisovietice:

Forme de rezistență sovietice în estul Europei

- Rezistența armată;
- Rezistența pasivă, subversivă (în familie, grupuri, informale);
- Rezistența în profesie, mișcări muncitorești: greve, sabotaje;
- Rezistența în cultură. Aici se remarcă atitudini și forme de manifestare anti-sovietice din lumea intelectualilor privind recuperarea conștiinței istorice;
- Rezistența comunităților confesionale (exemplu: proteste împotriva închiderii bisericilor);
- Mișcări studențești cu caracter antisovietic;
- Mișcări țărănești concretizate în proteste și răscoale îndreptate împotriva colectivizării agriculturii etc.

Acestea și alte forme de rezistență în Europa de Est regăsim în sursa următoare: <https://bit.ly/42CDWiw>.

Grupuri de rezistență antisovietică în Basarabia

Potrivit sursei [1], printre grupurile de rezistență în R.S.S.M. s-au remarcat următoarele:

- Una dintre cele mai active mișcări antisovietice a demonstrat Organizația Națională a Basarabiei „Arcașii lui Ștefan cel Mare”, ce a activat în anii 1946-47 pe meleagurile Sorociei. Majoritatea membrilor acestei organizații o alcătuiau elevii și profesorii Școlii Pedagogice din Soroca (V. Bătrânac, V. Solovei, N. Prăjină, T. Guzun, A. Romașcan, V. Băleanu și alții), care pledau deschis pentru lichidarea puterii sovietice și reunirea Basarabiei cu România. Această organizație de propagandiști antisovietici aveau o structură bine definită, cu propriul imn și fond bănesc. În anul 1947, formațiunea număra aproximativ 140 de membri activi, liderii fiind arestați și întemnițați. În primăvara anului 1949, elevii Școlii Pedagogice din Bălți au creat Organizația antisovietică „Sabia dreptății”. Această organizație își propune drept scop desfășurarea agitației antisovietice și stabilirea contactelor cu mișcarea de rezistență din Ucraina de Apus în vederea unirii eforturilor în lupta antisovietică. Liderul organizației Ion Moraru a fost arestat în 1950 și deportat în Siberia pentru activitate anti-sovietică.
- Dintre grupurile de rezistență armată, se remarcă „Armata Neagră” – organizație ce și-a desfășurat activitatea în raioanele centrale ale republicii.
- De asemenea, clandestin activa și Partidul Democrat Agrar – formațiune de luptă ce avea un efectiv de peste o sută de combatanți.
- În arhive găsim și documente inedite care se referă la grupul de rezistență al lui Ciutac, care după cum spuneau autoritățile din acea perioadă „teroriza activiștii sovietici și de partid”. Grupul armat al lui Ciutac era format din mai multe persoane înarmate, astfel opunând rezistență forțelor miliției din zonă. În ciocnirea din 23 decembrie 1951, unul dintre cei mai activi membri al acestuia, Guzun Andronic, a fost omorât. Apoi a urmat și arestarea lui Ciutac.

Concluzii

Rezistența antisovietică în Basarabia, ulterior RSSM, este un subiect important de investigare în Republica Moldova, care trebuie cercetat cât mai detaliat. În perioada RSSM, nu se permiteau astfel de investigații. De asemenea, multe documente au fost secretizate și apoi nimicite. Au fost însă și cazuri când istoricii s-au implicat activ în aflarea detaliilor asupra luptei anti-sovietice, dusă de unele „elemente antisovietice”, așa cum erau numiți cei ce se împotriveau regimului comunist. Mișcarea de rezistență antisovietică a avut un rol esențial în redobândirea identității naționale, luptele pe care le duceau eroii precum: Băluțel, Ciutac, Ursu, Moraru și alții, astfel ținând aprinsă flacăra speranței de reînviere națională, care s-a realizat într-o anumită măsură în anul 1991.

Bibliografie:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=FS4h-74Rdlw&t=109s> (Accesat: 03.04.2023)
2. [https://moldova.europaliberă.org/a/sub-seceră-si-ciocan-tipologia-comunismului-sovietic-\(iv\)/30644483.html](https://moldova.europaliberă.org/a/sub-seceră-si-ciocan-tipologia-comunismului-sovietic-(iv)/30644483.html) (Accesat: 03.04.2023)

3. ȚĂCU, Octavian. *Rusia și separatismul transnistrean în Republica Moldova*. Chișinău, 2022, p. 32, 33, 34 ISBN 978-9975-74-965-7
4. <https://m.youtube.com/watch?v=awuZvkERLR8> (Accesat: 06.04.2023)
5. ȚURCANU, Ion, *MOLDOVA ANTISOVIETICĂ: Aspecte din lupta basarabenilor împotriva ocupației sovietice. 1944-1953*. Prut Internaționala Știința, 2000. p. 35, 36, 37, 43 ISBN 9975-69-182-X
6. ȚĂRANU, Anatol, *Foametea în Moldova sovietică(1946-1947)*. Copyright, 2017. p. 610 ISBN 978-9975-74-896-4
7. <https://ru.scribd.com/document/504003086/Colectivizarea-In-RSSM> (Accesat: 07.04.2023)
8. <https://ru.scribd.com/document/248339910/Deportarile-din-RSSM-1941-1951> (Accesat: 07.04.2023)